

ПРИХОДЬКО О.Ю.

студент 4-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету,
м. Житомир

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ МАЙНА ДЕРЖАВНИХ ТА КОМУНАЛЬНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні в господарському обороті України беруть участь різноманітні суб'єкти господарської діяльності, серед яких особливе місце посідають державні та комунальні підприємства. В свою чергу державні та комунальні сільськогосподарські підприємства посідають особливе місце серед

сільськогосподарських підприємств. Це зумовлено важливістю їхньої економічної ролі в агропромисловому комплексі та інших галузях народного господарства в цілому.

Особливої уваги в дослідженні даного питання потребує майно державних та комунальних сільськогосподарських підприємств. Актуальність теми зумовлюється особливістю реалізації даними підприємствами права власності на надане їм у користування майно [1, с.110].

Правовий режим майна державних та комунальних суб'єктів господарювання – це встановлені нормативними актами правила, можливості, межі «панування» над належним їм майном. Певні можливості щодо цих суб'єктів господарської діяльності надає право господарського відання та право оперативного управління [2, с.54]. Ці правомочності відрізняються від права власності тим, що власник згідно з законодавством на свій розсуд володіє, користується і розпоряджається належним йому майном. Він вправі діяти щодо нього будь-яким чином, але так, щоб це не суперечило закону. Власник може використовувати майно для здійснення господарської та іншої не забороненої законом діяльності, передавати його безоплатно чи за плату у володіння та користування іншим особам. Конституція України містить застереження з цього приводу: використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Здійснюючи право повного господарського відання, державне чи комунальне підприємство володіє, користується і розпоряджається зазначеним майном, може чинити відносно нього будь-які дії, що не суперечать закону і цілям діяльності підприємства. Таким чином, можна сказати: якщо власник вправі володіти, користуватися і розпоряджатися своїм майном у повному обсязі, то державне чи комунальне підприємство стосовно майна, що належить йому на праві повного господарського відання, має значно менші правомочності.

Право повного господарського відання відрізняється від права власності ще й тим, що власник майна ліквідує чи реорганізовує підприємство за своїм рішенням, державне ж підприємство – за рішенням органу, уповноваженого створювати такі підприємства, а також за рішенням судових органів. Тобто у власника є таке право, а в суб'єкта, що володіє майном на праві повного господарського відання, його немає [3, с.210].

На нашу думку, це право потребує законодавчого закріплення. На практиці можуть траплятися ситуації, коли виникає необхідність ліквідувати належне державному підприємству майно, оскільки воно є збитковим або несе шкоду громадянам чи навколишньому середовищу. Проте, щоб вчинити дану дію відповідно до закону, підприємство має попередньо отримати дозвіл від державного органу, який передав це майно державному чи комунальному підприємству. А це вже є затягуванням часу, що не йде на користь ні підприємству, ні суспільству. Крім того, відчуження від держави засобів виробництва, що є державною власністю і закріплені за державним підприємством, здійснюється виключно на конкурентних засадах (через біржі, за конкурсом, на аукціонах у порядку, що визначається Фондом державного майна України). Одержані в результаті відчуження кошти направляються виключно на інвестиції [4, с.34–40].

Законодавство України передбачає ще одне майнове право, похідне від права власності. Це право оперативного управління. Терміни «право оперативного управління», «право повного господарського відання» запозичені українським законодавством із союзного. Необхідно розрізняти «право оперативного управління» від «права повного господарського відання».

На прикладі казенного підприємства можна бачити, що право оперативного управління відрізняється від права господарського відання і за іншими ознаками:

а) казенне підприємство або інший суб'єкт господарювання, який здійснює некомерційну господарську діяльність, постійно фінансується власником. Суб'єкт господарювання на праві господарського відання здійснює підприємницьку діяльність за рахунок отриманих від неї доходів, тобто на основі самофінансування;

б) як і при праві господарського відання, власник майна, закріпленого на праві оперативного управління за суб'єктом господарювання, здійснює контроль за використанням і збереженням переданого в оперативне управління майна безпосередньо або через уповноважений ним орган [5, с.89].

Проте межі управління зазначеним майном з боку власника ширші, ніж при праві господарського відання. Власник має право вилучати у суб'єкта господарювання надлишкове майно, майно, що ним не використовується, а також майно, що використовується суб'єктом господарювання не за призначенням.

Особливістю правового режиму майна державного чи комунального підприємства є й те, що в разі прийняття органом, уповноваженим управляти відповідним майном, рішення про реорганізацію чи ліквідацію державного чи комунального підприємств трудовий колектив має право вимагати передачі підприємства: оренду або перетворення його на інше підприємство, засноване на колективній власності. Таке ж право належить йому й у разі визнання державного підприємства банкрутом (за умови прийняття на себе боргів банкрута і згоди на це кредиторів).

Таким чином, правовий режим майна державних та комунальних суб'єктів господарювання – це встановлені нормативними актами правила, можливості, межі «панування» над належним їм майном. Певні можливості щодо цих суб'єктів господарської діяльності надає право господарського відання та право оперативного управління. Ці правомочності відрізняються від права власності тим, що власник згідно з

законодавством на свій розсуд володіє, користується і розпоряджається належним йому майном. Він вправі діяти щодо нього будь-яким чином, але так, щоб це не суперечило закону.

Список використаних джерел:

1. Аграрне право України : Підручник / За ред. О. О. Погрібного. — К.: Істина, 2007. — 448 с.
2. Аграрне право України: Підручник / Н. О. Багай, Л. О. Бондар, В. К. Гуревський, А. В. Луняченко, О. М. Пашенко // За ред. О. О. Погрібного — К.: Істина, 2007. — 448 с.
3. Господарське право України: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого // В. М. Гайворонський , В. П. Жушман. — Х.: Право, 2005. — 384с.
4. Гайворонський В. М. Аграрне право України: Підручник / В. М. Гайворонський — Х.: Право, 2003. — 237с.
5. Господарське право: Практикум / В. С. Щербина, Г. В. Пронська, О. М. Вінник // за ред. В. С. Щербини. — К.: Юрінком Інтер, 2004 р. — 326 с.